

Guide til hvordan du bruger SDQ og OBS-I i samtalen med plejefamilien

Guide til samtaler og valg af relevante handlinger

Version 1

SDQ- og OBS-I i samtalen med plejefamilien	2
Samtalens formål og din rolle	2
Samtalen skal omhandle barnets aktuelle situation	2
Betydningen af motivation.....	2
Eksempel på, hvad du kan sige ved starten af den opfølgende samtale:	2
Fokus på både barnets udfordringer og ressourcer	3
SDQ- og OBS-I-besvarelses rolle i samtalen.....	3
Sådan formidler du besvarelser af SDQ	4
Hvis mor og far er med til opfølgingsmødet	4
Sådan formidler du besvarelser af OBS-I	5
Eksempel: Du kan sige følgende, når du skal formidle resultaterne af OBS-I	5
Guide til handling	6
Sådan handler du på mistrivsel	6
Sådan handler du på læringsudfordringer	6
Valg af indsatser	7
Henvielse til udredning	7

SDQ- og OBS-I i samtalen med plejefamilien

Familieplejekonsulent/sagsbehandler gennemfører en opfølgende samtale i umiddelbar forlængelse af besvarelserne på SDQ og OBS-I – og senest fire uger efter, da besvarelser kan ændres over tid.

En SDQ- og OBS-I-besvarelse kan give et nyt blik på trivsel og læringen hos et barn, som du kender i forvejen. Brug det til at blive nysgerrig på aspekter af barnets trivsel og læring, som du ikke har været opmærksom på før. Desuden vil det hjælpe dig til at vurdere, hvornår der er behov for at intensivere en indsats.

Samtalens formål og din rolle

Som noget af det første skal du beskrive formålet med samtalen, din rolle i sagen og dine beføjelser samt hvem, der får hvad at vide i forlængelse af samtalen. Det er vigtigt, at du beskriver, at du inviterer til dialog og fortæller, at du er nysgerrig på deres uddybning af SDQ- og OBS-I-besvarelsen.

Samtalen skal omhandle barnets aktuelle situation

Ved samtalen er det vigtigt at tage udgangspunkt i den aktuelle situation i barnets og familiens liv. Du skal afdække plejeforældrenes egne vurderinger af barnets trivsel, læring og behov - for eksempel ved at stille åbne spørgsmål. Det er væsentligt, at du taler ind i, hvad plejeforældrene

er optaget af den dag, du møder dem. Der kan være ting, der er svære, og som skal håndteres. Derudover giver samtalen mulighed for at berøre ønsker for ændringer samt hvilke forhold, der skal være uforandrede. Følgende fokuspunkter kan bruges til at guide dig ind på barnets trivsel og læring samt på et eventuelt behov for indsatser:

- Vurdering af SDQ- og OBS-I-besvarelser
- Målene fra handleplanen
- Faglige tests, nationale tests og handleplaner fra skolen
- Underpunkterne i Serviceloven § 50.

Betydningen af motivation

Det er vigtigt, at du i løbet af samtalen afdækker plejeforældrenes og barnets motivation for en specifik træning/indsats, da motivation har stor betydning for, om der sker en reel ændring i barnets faglighed eller trivsel. Du eller plejefamilien bør derfor tale med barnet om, hvad barnet synes er vigtigt i forhold til det skolefaglige og egen trivsel. Hverken OBS-I eller SDQ spørger ind til motivation. Det er desuden vigtigt, at du taler med plejeforældrene om, hvad der er realistisk at gennemføre i hverdagen ud fra deres og barnets ressourcer.

Eksempel på, hvad du kan sige ved starten af den opfølgende samtale:

Formålet med samtalen er at følge op på, hvordan (navn) trives, og hvordan det går med hensyn til læring i skolen. Tak for jeres besvarelser af spørgeskemaerne.

I dag vil jeg kort fortælle jer om, hvordan de to spørgeskemaer vurderer barnets niveau af trivsel og læring. I må gerne give mig nogle eksempler på, hvornår det går godt, og hvornår det er udfordret. Jeg vil også gerne høre om, hvad I tænker, der kan hjælpe til mere trivsel og læring i hverdagen. Vi skal huske at tale om, hvad der fylder mest hos jer lige nu, og om det er afdækket i samtalen og spørgeskemaerne.

Vi skal i dag også drøfte de mål, vi har sat ved vores sidste handleplansmøde.

Efter vores samtale vil jeg videregive den information, der vedrører plejebarnet, til sagsbehandleren.

Jeg vil gerne høre, om der er nogle ting, I har på hjerte, som I gerne vil fortælle med det samme, eller om vi skal starte med gennemgang af spørgeskemaerne?

Fokus på både barnets udfordringer og ressourcer

Både SDQ og OBS-I har et fokus på at identificere barnets udfordringer, så udfordringer ikke overses eller negligeres. Nogle gange ligger løsningen i en tilpasning af barnets omgivelser, så de bedre matcher barnets behov. Andre gange er løsningen at styrke barnets faglige eller emotionelle mestringsstrategier. Oftest skal der en blanding til.

Det er vigtigt, at du i samtalen også har fokus på, hvad plejefamilie og skole giver og kan give af ressourcer og rammer for barnets trivsel og læring. Sidst men ikke mindst skal du også have fokus på barnets ressourcer og interesser. Ofte er det muligt at få barnet motiveret til at lære noget svært (for eksempel at læse), når der tages udgangspunkt i barnets interesser (for eksempel biler).

Desuden er det vigtigt også at have fokus på barnets ressourcer, da det ofte er gennem styrkerne, at det lykkes at overkomme udfordringerne. Det er også nemmere at vælge en indsats, når du har et bredt syn på barnet. Spørgsmål om ressourcer og interesser kan for eksempel lyde:

- Hvad synes du, er barnets styrker? Ses det både i skolen og i fritiden?
- Hvilke personlige træk er du stolt af ved dit plejebarn (for eksempel handlekraft, mod, nysgerrighed, omsorg for andre personer/dyr)?
- Hvad synes barnet, at det er god til eller stolt af ved sig selv?
- Hvad laver barnet, når det selv kan bestemme (udover skærm tid)?
- Er der ting, som I har opdaget, at barnet er motiveret af og/eller er god til? (udover det som det laver bag skærmen?). For eksempel Lego, motorer, fiske, fodbold, makeup-lægning, bage etc.

SDQ- og OBS-I-besvarelsens rolle i samtalen

SDQ giver et subjektivt billede af, hvordan de voksne oplever barnets adfærd, trivsel og læring. Samtalen med plejeforældrene kan bruges til at konkretisere besvarelsenerne og få flere nuancer og eksempler på plejeforældrenes perspektiv. En tilbagemelding på SDQ og OBS-I skal bruges til at forstå barnets samlede situation og få tydeliggjort barnets behov. Det skal ikke nødvendigvis være en nøje gennemgang af alle de enkelte spørgsmål og scorere.

Sådan formidler du besvarelser af SDQ

Du skal overveje, om det er mest hensigtsmæssigt at lade plejefamilien se skolens besvarelser, eller det er bedst kun at lade dem se deres egen besvarelse. Tilsvarende med skolen. Det vil være forskelligt fra sag til sag.

Du kan altid vise den grafiske oversigt over, hvordan alles besvarelser overordnet ser ud til alle.

En SDQ-besvarelse er IKKE diagnostisk. Besvarelsen kan ikke entydigt fortælle, hvordan barnet har det, men en eller flere SDQ-besvarelser kan sætte gang i en vigtig samtale om barnets trivsel. Med SDQ-besvarelsen kan du få belyst, hvordan de voksne oplever, at barnet fungerer i de forskellige miljøer, og det kan I bruge til at stille nysgerrige spørgsmål til parternes perspektiver på barnets trivsel.

Sådan anbefaler vi, at SDQ-besvarelserne anvendes:

1. Du bruger de samlede SDQ-resultater fra flere informanter til at udarbejde en umiddelbar vurdering af, hvorvidt der er grund til bekymring for barnet.
2. Du er, ud fra de fem delscorer, nysgerrig i forhold til, hvor barnet kan have udfordringer og dermed, hvor det vil være relevant at spørge uddybende hos plejeforældre og eventuelt lærere/pædagoger.
3. Du deler fortolkningen med barnets sagsbehandler, således at sagsbehandleren kan stille uddybende spørgsmål til den halvårlige børnesamtale med barnet. Ved denne samtale giver barnet ligeledes sin uddybning af egen besvarelse af SDQ, såfremt det er fyldt 11 år. Sagsbehandler kan anvende den specifikke guide til børnesamtalen udviklet af Mig og Min Plejefamilie eller redskaber, som sagsbehandler allerede kender og anvender.

4. Du viser plejefamilien en graf med scoren for påvirkning af trivsel og funktion og de fire delscorer udfyldt af flere parter som oplæg til dialog om ikke blot deres egen, men også skolens samlede vurdering af barnets trivsel.
5. Du viser plejefamilien resultaterne af de to spørgeskemaer. Du taler med dem om de særlige bekymringer, som træder frem i deres besvarelser og hvilke forhold, der viser barnets ressourcer.
6. I sammenholder resultatet med den grafiske visning af, hvor alle respondenter ligger i forhold til hinanden i deres overordnede vurdering.
7. På baggrund af den samlede vurdering af barnets trivsel tager du en dialog med plejefamilien, sagsbehandleren og eventuelt barnet om, hvad der skal til for, at barnets trivsel øges, for eksempel om plejefamilien har behov for en indsats for at kunne støtte barnet bedre. Det er vigtigt at tale om barnets og plejefamiliens motivation for en specifik træning/indsats, da motivation har stor betydning for, om der sker en reel ændring i barnets trivsel.
8. Du giver forældre en tilbagemelding på din vurdering af barnets trivsel ud fra SDQ.

Hvis mor og far er med til opfølgingsmødet

Nogle vælger, at mor og/eller far deltager i det halvårlige opfølgingsmøde. I de tilfælde vil der ofte være mindre tid til at gå i detaljer. Vi anbefaler da, at forældre og plejefamilie alene ser den grafiske oversigt, og den bruges til at spørge nysgerrigt ind til alle parter perspektiv på barnets trivsel og læring.

Sådan formidler du besvarelser af OBS-I

En OBS-I-besvarelse skal ses som en termometermåling, der indikerer, om barnet er fagligt udfordret og eventuelt har brug for en ekstra indsats, og om det er i et læringsmiljø og tilbud, som matcher barnets vilkår og behov. Med OBS-I-besvarelsen kan du få belyst, hvor barnet er udfordret fagligt, for eksempel om det er specifikke eller generelle udfordringer.

Sådan anbefaler vi, at OBS-I-besvarelsener anvendes:

1. Du bruger påvirkningsscorerne fra OBS-I til at vurdere, hvor meget det faglige påvirker barnets hverdag.
2. Du er, ud fra de fire delscorer, nysgerrig i forhold til, hvor barnet kan have udfordringer og omfanget af disse. Dette giver dig et grundlag for at forberede mere uddybende og specifikke spørgsmål til plejeforældre og eventuelt lærere om barnets faglige niveau samt, hvad det aktuelle læringsmiljø hjemme og i skolen tilbyder barnet.
3. Du holder et møde med plejefamilien. Vi anbefaler, at du på mødet viser plejefamilien:
  - Deres egne konkrete besvarelser og eventuelt skolens. Du vurderer, hvad der er hensigtsmæssigt.
  - De to grafer, som systemet laver over den samlede indlæringskompetence, og de fire delscorer.

På mødet taler du blandt andet med plejefamilien om:

  - De faglige udfordringer, som træder frem i deres besvarelser.
  - Barnets ressourcer og interesser.
  - Familiens og skolens læringsmiljø og i hvilket omfang det matcher barnets vilkår og behov.
  - Hvad plejefamilien synes er det vigtigste at sætte fokus på i barnets udvikling.
4. Du foretager derefter et skøn baseret på din samlede vurdering af indlæring ud fra OBS-I, dialog med plejefamilien, sagsbehandleren og eventuelt barnet. Hvis der er behov for fokus på faglighed, laver du en plan for det. Her er det særligt vigtigt at have talt med barnet og plejefamilien om deres motivation for en specifik træning/indsats, da motivation har stor betydning for, om der sker en reel ændring i barnets faglighed.
5. Du deler din fortolkning med barnets sagsbehandler således, at sagsbehandleren kan stille uddybende spørgsmål til den halvårslige børnesamtale med barnet.

6. Du lægger op til et netværksmøde med skolen, hvis OBS-I og samtalen samlet peger på et behov for et stærkere samarbejde med skolen.
7. Barnets forældre skal orienteres i forbindelse med halvårssamtalen om besvarelsener af OBS-I.
8. Læreren skal tilbydes en tilbagemelding som tak for deres besvarelse og tid.

Eksempel: Du kan sige følgende, når du skal formidle resultaterne af OBS-I:

Både (navn)'s lærer og I har udfyldt et spørgeskema, der vurderer læring. Jeres to besvarelser er blevet sammenlignet med, hvordan en stor gruppe jævnaldrende børn beskrives af forældre og lærere på netop disse spørgsmål. Dermed får jeg et overblik over, hvor (navn) klarer sig godt, og hvor det er særligt svært for (navn).

De to besvarelser viser, at (navn) er godt med og klarer sig ligesom jævnaldrende, når barnet skal læse, skrive og stave. Til gengæld er (navn) udfordret i forhold til regning. Jeg vil gerne vide mere om det, og har derfor nogle spørgsmål (vælg de relevante spørgsmål af nedenstående):

- Har I talt med skolen om (navn)'s færdigheder i matematik? Hvis ja, hvad beskriver lærerne?
- Har skolen guidet jer i, hvordan I kan øve derhjemme?
- Oplever I, at det er alle slags matematik, der er svært? Eller har (navn) lettere ved det, når der arbejdes med former (geometri)?
- Oplever I, at det er svært at afkode tal: Bytter (navn) for eksempel rundt på tallene, (det kan f(navn) skyldes talblindhed)? Har barnet altid haft svært ved matematik?
- Tror I, at udfordringerne med regning afspejler en generel manglende logisk forståelse? Det vil sige, at (navn) også har problemer med logisk forståelse i andre fag og i hverdagen?
- Hvordan går det med at lave lektier i matematik?
- Taler I om matematik i hverdagssprog derhjemme? For eksempel ved at gange opskrifter, måle og tilrette ting, antal, når der skal dækkes bord? Hvor let eller svært er det for (navn)? Har I prøvet at arbejde med matematik på forskellige måder, for eksempel spil som Yatzy eller Uno?
- Har I lyst til, at der derhjemme vil være en ekstra indsats på matematik?

Guide til handling

Baseret på de to spørgeskemabesvarelser og input fra samtaler med de voksne omkring barnet og barnet selv har du en fornemmelse af, om barnet overordnet har tilfredsstillende trivsel og læring, eller om en indsats bør sættes i værk.

Der er mange forskellige muligheder, og besvarelserne kan pege i samme eller modsatte retning. Valget af, hvorvidt der skal igangsættes en indsats, bør træffes sammen med plejeforældrene og barnet afhængigt af barnets alder og modenhed.

Sådan handler du på mistrivsel

Læg vægt på scoren for påvirkning på trivsel og funktion, da den kan være en god indikator for, hvordan barnet mestrer de udfordringer, han eller hun møder i hverdagen.

- 1. Få eller ingen tegn på mistrivsel:** SDQ's kategoriseringer viser ingen tegn på væsentlige problemer (det vil sige scoren for påvirkning af trivsel og funktion er almindelig eller let forhøjet, og øvrige scorer er overvejende i det almindelige område). Desuden bekræfter samtalen, at barnet er i trivsel. Ingen tiltag iværksættes. Opfølgning sker om 6 måneder, medmindre behovet opstår inden.
- 2. Moderate tegn på mistrivsel:** Scoren for påvirkning af trivsel og funktion er kategoriseret som høj i én og kun én besvarelse. Samtalen bekræfter, at barnet har nogle tegn på mistrivsel, og at der er et behov for yderligere støtte. Du bør overveje, om en støtte skal gives direkte til barnet eller til plejeforældrene og af hvem.
- 3. Tydelige tegn på mistrivsel:** Scoren for påvirkning af trivsel og funktion:
  - **er kategoriseret som høj i to eller flere besvarelser** eller
  - **er kategoriseret som meget høj i én besvarelse.** Dette er kombineret med, at samtalen med barnet/plejeforældre/forældre bekræfter betydelige problemer i hverdagen. Sagsbehandleren er da forpligtet til at handle relevant på dette.

Sådan handler du på læringsudfordringer

Læg vægt på OBS-I påvirkningsscoren, da den er en god temperaturmåler for, hvordan barnet mestrer de udfordringer, han eller hun møder i hverdagen.

- 1. Få eller ingen tegn på faglige eller indlæringsmæssige udfordringer:** OBS-I-påvirkningsscoren er besvaret med slet ikke og størstedelen af øvrige OBS-I-scoringer er i kategorien almindelig til let forhøjet. Desuden bekræfter samtalen, at barnet har ingen eller få faglige udfordringer. Ingen tiltag iværksættes. Opfølgning sker om 6 måneder, medmindre behovet opstår inden.
- 2. Moderate tegn på faglige eller læringsmæssige udfordringer:** OBS-I-påvirkningsscoren er kategoriseret som lidt. Ingen af de øvrige OBS-I-scoringer er i kategorien meget høj. Samtalen bekræfter, at barnet har nogle tegn på faglige eller læringsmæssige udfordringer, og at der er et behov for yderligere støtte. Du bør overveje, om kommunen eller projekt Mig og Min Plejefamilie tilbyder en egnet indsats, og om der er behov for yderligere faglig støtte via skolen eller Pædagogisk Psykologisk Rådgivning.
- 3. Tydelige tegn på faglige eller læringsmæssige udfordringer:** OBS-I-påvirkningsscoren er kategoriseret som en hel del eller rigtig meget. De øvrige OBS-I-scoringer kan variere meget: For eksempel kan nogle delscoringer være almindelig til let forhøjet, mens andre delscoringer viser meget høj grad af udfordringer. Samtalen bekræfter, at barnet har tydelige tegn på faglige eller læringsmæssige udfordringer, og at der er et behov for yderligere støtte. Vi vurderer, at indsatser tilbudt gennem projekt Mig og Min Plejefamilie ikke er en tilstrækkelig indsats i forhold til at løfte barnets faglige niveau. Vi foreslår, at du overvejer henvendelse til skole og Pædagogisk Psykologisk Rådgivning for at drøfte den samlede situation herunder støtten i aktuelle skoletilbud. Først efter en sådan drøftelse og en samlet plan er der mulighed for at få adgang til læringsindsatser i projekt Mig og Min Plejefamilie som et supplement til en samlet plan for barnets faglige udvikling.

Valg af indsatser

I projekt *Mig og Min Plejefamilie* er der mulighed for tilvalg af udvalgte indsatser som supplement til kommunens egne indsatser. Projektets indsatser kan iværksættes, hvis der er tegn på let forhøjet mistrivsel og/eller moderate tegn på faglige eller læringsmæssige udfordringer. Der er også mulighed for at deltage, hvis barnet scorer i det almindelige område, hvis det placerer sig tæt på let forhøjet.

Der kan naturligvis være mange forskellige kombinationer af SDQ og OBS-I scorer og udfald af samtalen. Familieplejekonsulent og sagsbehandler er velkomne til at søge råd og drøfte konkrete overvejelser med fagpersoner i projektet *Mig og Min Plejefamilie*, hvis de er i tvivl om SDQ- og OBS-I-besvarelser eller valg af indsats.

De udvalgte indsatser i projektet retter sig mod forskellige bagvedliggende problemstillinger, som samtalen kan have afdækket. De udvalgte indsatser og sammenhængen mellem konkret problemstilling og valg af indsats:

1. Udfordringer i forholdet til barnets familie
→ **Vælg samarbejdsamtaler**
2. Læringsmæssige udfordringer med ordforråd og dansk læsning
→ **Vælg dialogisk læsning**
3. Læringsmæssige udfordringer med dansk eller matematik
→ **Vælg læringsspil**
4. Andet
→ **Vælg indsats der findes lokalt i kommunen**

Hvis du er tvivl om valg af den rette læringsindsats i forhold til dansk, er det særligt relevant at have følgende for øje:

1. At yngre børn (cirka 4-7 år) især har gavn af metoden dialogisk læsning, da det styrker deres ordforråd og kommunikation, hvilket er et fundament for den efterfølgende læring.
2. Generelt er dialogisk læsning godt, hvis plejefamilien selv er sproglige og holder af at fortælle og bruge sproget.

3. At du får talt med plejeforældrene (og barnet) om, at alle lærer på forskellig vis – nogle kan lide at lære gennem at spille spil, og andre har glæde af at lære gennem samtale ud fra en bog. Hvilken metode foretrækker plejefamilien?
4. Læringsspil er mere færdighedsfokuseret end dialogisk læsning. Der er fokus på at få mere mestring i et bestemt fagområde, hvor barnet aktuelt mangler faglig kunnen for eksempel læseafkodningsmetoder, stumme bogstaver, grammatik, minus og omkreds af figurer.

Sagsbehandler/familieplejekonsulent skal forholde sig til den aktuelle situation. Det er væsentligt at have afdækket barnets eget perspektiv på, hvad problemet er, og om barnet er motiveret for den indsats, der overvejes.

Henvi sning til udredning

Når et barn mistrives, kan der være mere eller mindre åbenlyse grunde til det, og for nogle børn er det relevant med en mere dybdegående udredning af de bagvedliggende årsager, end SDQ og OBS-I lægger op til. Den enkelte familieplejekonsulent/sagsbehandler skal overveje, hvorvidt der er behov for henvisning til Pædagogisk Psykologisk Rådgivning og eventuelt psykiatrien. Det er især relevant at henvise, når:

- En SDQ-besvarelse viser en score for påvirkning og funktion som høj eller meget høj samt en eller flere delscorer, som kategoriseres som høj eller meget høj.
- Der har været mistrivsel gennem længere tid.
- Plejefamilien og/eller skolen ikke mener, at barnet er i det rette læringstilbud.
- Plejefamilien og/eller skolen mener, at barnet ikke får den fornødne støtte til, at der er en faglig udvikling.

Relevansen af henvisningen skal også ses i lyset af, hvilke tiltag der allerede har været afprøvet og med hvilken effekt.

Denne guide er udarbejdet til brug for projekt Mig og Min Plejefamilie, der omhandler screening af trivsel og læring hos anbragte børn og unge. Projektet er forankret på Københavns Professionshøjskole og er en del af Nationalt Videnscenter om Udsatte Børn og Unge. Guiden er udarbejdet af projektets medarbejdere i samarbejde med Komiteen for Sundhedsoplysning samt udvalgte fagkonsulenter, blandt andre læge Jon Arnfred og lærer Pernille Brinch. Se mere om projektet på www.nubu.dk